

در مسیر پروانه شدن: گفت‌وگو با هورا میرشکاری

مصاحبه‌گر: جهانبخش امیربیگی^{*۱}

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد پژوهش هنر، دانشکده‌گان هنرهای زیبا، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

معرفی هنرمند

بزرگی دست‌یافت. یکی از نقاشی‌های او با عنوان «به من نگاه کن» در سال ۲۰۱۱ برگزیده جشنواره «صدای زنان مسلمان» در کالیفرنیا شده است. (تصویر ۱)

تصویر ۱: هورا میرشکاری، به من نگاه کن، ۲۰۱۰، ترکیب مواد روی بوم، ابعاد: ۷۰×۵۰، ایران.

از سال ۲۰۱۶، او در فرانسه به مدت ۲ سال توانست پذیرش در رزیدنسی سیتیه^۱ را با حمایت وزارت فرهنگ فرانسه به دست آورد.

هورا میرشکاری در سال ۱۳۶۵ در ایران به دنیا آمد، قبل از اینکه علاقه خود به نقاشی را دنبال کند، در زابل در رشته ریاضی تحصیل کرد. در آزمون ورودی دانشگاه، در رشته‌ی نقاشی دانشکده هنر دانشگاه ملی سیستان و بلوچستان قبول شد و نقاشی را نزد استادان هنر آموخت و به امضای شخصی خودش در نقاشی رسید. در شرایطی که بیان هنری زنان در ایران همچنان دشوار بود، وی در سال ۱۳۹۴ یک نمایشگاه نقاشی با عنوان **آفرودیست** در خانه هنرمندان تهران برگزار کرد. میرشکاری در سال ۲۰۱۶ به فرانسه مهاجرت کرد، او تحصیل در رشته‌ی تئاتر و هنرهای تجسمی در دانشگاه‌های فرانسه را هم در کارنامه‌اش دارد. موضوعات مرتبط با زنان و محدودیت‌هایی که آن‌ها را تجربه کرده بود، از دغدغه‌های او در هنرش است که در نقاشی‌ها و همچنین در آوازه‌ها و پرفورمنس‌های ایشان روی صحنه نمایان است. آثار میرشکاری که با مضمون زن و با علامت متمایز نقاب مشخص شده بود، به‌سرعت به موفقیت

*نویسنده مسئول: Jahanbakhshamirbeygi@gmail.com

در این مورد ایجاد می‌کند.

- **امیربیبگی: فکر می‌کنید حقوق زن در همه‌جای دنیا رعایت می‌شود و فقط ایران از این قاعده مستثنا است؟**

- **میرشکاری:** فرقی نمی‌کند؛ حقوق زنان و حتی مردان در هیچ جایی از زمین کامل رعایت نخواهد شد، حالا به نسبت حقوق زنان بیشتر در ایران نادیده گرفته می‌شود. گاهی وقت‌ها زنان از حقوق اولیه برخوردار نیستند اما موضوع نسبت است؛ در جوامعی که قانونمند هستند، مخصوصاً در کشوری که من در آن زندگی می‌کنم (فرانسه) وقتی به قانون اعتماد می‌کنیم، این را می‌دانیم که حقوق ما طبق قانون رعایت می‌شود. همان‌طور که همه می‌دانیم، در ایران مشکل اصلی رعایت نکردن قانون است و مسئله‌ی غیرقابل‌تحملی که وجود دارد، نادیده گرفته شدن حقوق اولیه‌ی انسانی برای زنان است که توسط عوامل زیادی اتفاق می‌افتد. در واقع زنان ما برای گرفتن حقوق بسیار اولیه در حال تلاش هستند.

- **امیربیبگی:** چقدر نقش هنر را برای راهبرد اهداف مرتبط با حقوق زنان و آزادی بشریت مؤثر می‌دانید؟

- **میرشکاری:** هنر زبانی جهانی است و با زبان هنر، به ساده‌ترین و سریع‌ترین شکل ممکن می‌توانیم کمک‌کننده باشیم؛ کمک‌کننده برای صدایی که شنیده نمی‌شود، پیامی که خوانده نمی‌شود و دردی که دیده نمی‌شود... همچنین در این میان رسانه‌های اجتماعی به‌عنوان ابزار می‌توانند در اختیار هنرمند قرار بگیرند.

- **امیربیبگی:** آیا فکر می‌کنید هنر باید آگاهی‌بخش و تأثیرگذار باشد یا صرفاً به هنر برای هنر باور دارید؟

- **میرشکاری:** از نظر من هنر اگر آگاهی‌بخش و تأثیرگذار نباشد هنر نیست، هنر برای هنر نیز می‌تواند تأثیرگذار باشد.

- **امیربیبگی:** آیا بدن انسان را محدود به جنبه‌های جسمی/مادی و همچنین شهود/ماورا می‌دانید؟ فکر می‌کنید تنها بدن زن محصور ایدئولوژی و ظلم است و بدن مرد از این قاعده مستثنا است؟ بدن زن را با چه هدفی در آثار تان بکار می‌گیرید؟

- **میرشکاری:** برای من زن و مرد فرقی نمی‌کند، اما حرف من در حال حاضر مربوط به زنان است؛ مخصوصاً زنان سرزمین خودم سیستان و بلوچستان، مربوط به آنچه خودم لمس کرده‌ام، آنچه با آن

نقاشی و جستجوی اشکال جدید هرگز بیان او را متوقف نکرده است. در ژانویه ۲۰۱۸، اثر او با عنوان «اعدام» برای نمایش در ویتترین‌های وزارت فرهنگ، در باغ‌های کاخ سلطنتی انتخاب شد. در نوامبر ۲۰۱۸، او در موزه مهاجرت^۲ یک پرتو یادبود را به‌عنوان بخشی از نمایشگاه «به من نگاه کن» به‌اندازه‌ی ۵×۵ متر به نمایش گذاشت. در سال ۲۰۲۰ پروژه‌ی احیای زبان و موسیقی سیستانی را با به وجود آوردن گروه آپیکه آنسامیل^۳ شروع کرد و به‌عنوان اولین خواننده زن سیستانی در مکان‌های معتبر با خوانندگان معروف ایرانی و فرانسوی به اجرا پرداخت.

گفت‌وگو

- **امیربیبگی:** چرا به سمت هنر آمدید و هنر را چگونه تعریف می‌کنید؟

- **میرشکاری:** تحصیلات دانشگاهی‌ام را هنر انتخاب کردم چون تناثر را دوست داشتم، ولی نقاشی قبول شدم و الان از این بابت خوشحالم.

- **امیربیبگی:** فکر می‌کنید چه ارتباطی بین هنر و زن بودن وجود دارد؟

- **میرشکاری:** سؤال پیچیده و بزرگی است، چون هنر با همه‌چیز در ارتباط است. قبل از جنسیت، هنر با زندگی ارتباط دارد یا به عبارتی بهتر زندگی کردن است.

- **امیربیبگی:** به تمایز بین هنر زنان و هنر مردان اعتقاد دارید؟

- **میرشکاری:** نه تمایزی بین هنر زنان و مردان نیست، یک مرد می‌تواند بزرگ‌ترین خدمت را به زنان انجام دهد و برعکس؛ در دنیای حرفه‌ای امروز سخن از مرزها کمی خنده‌دار است.

- **امیربیبگی:** هنر زنان ساکن ایران را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

- **میرشکاری:** هر وقت بر روی صحنه‌ای حاضر می‌شوم، هر وقت مورد تشویق تماشاگران قرار می‌گیرم، اشک در چشمانم حلقه می‌زند، به این فکر می‌کنم که هزاران و میلیون‌ها دختر و زن در ایران این امکان را ندارند، تنها تفاوت در محدودیت‌هاست. درست یادم هست وقتی در دانشگاه‌های ایران بودم، مخصوصاً در رشته‌های تجسمی نسبت دختران به پسران تقریباً سه برابر بود، همیشه برایم این سؤال پیش می‌آمد که بعد از دانشگاه از هر کلاس چه نسبتی وارد دنیای هنر می‌شوند و متأسفانه محدودیت‌هایی که در ایران وجود دارد، موانع زیادی

در مسیر پروانه شدن: گفت‌وگو با هورا میرشکاری

انتخاب مؤثر تر می‌دانید؟

- **میرشکاری:** در واقع من نقاش هستم، وقتی به فرانسه آمدم هم در رابطه با موضوع محدودیت زنان در ایران کار می‌کردم. اینجا توانستم بعد از نزدیک به یک سال خودسانسوری کردن، مانند یک پروانه از پبله بیرون بیایم و هنر پرفورمنس را برای خود انتخاب کنم؛ هنری که با اجرا و بدن صحبت می‌کند و برای من بهترین گزینه برای انتقال موضوع به بیننده است. در بعضی مواقع هنگامی که می‌خواهم در سریع‌ترین و مخصوصاً مستقیم‌ترین شکل ممکن حرفم را بیان کنم، سراغ پرفورمنس می‌روم. داستان خوانندگی من نیز متفاوت است، نزدیک به دو سال به‌طور تمام‌وقت روی این پروژه کار می‌کنم و برای من یک پروژه هنری است که باید انجام دهم. هدف این پروژه شنیدن صدای زنان سیستان است، صدایی که هرگز شنیده نشده؛ متأسفانه تاکنون هیچ زنی از سیستان جرئت و اجازه‌ی خواندن نداشته است و زبان مادری‌ام یعنی سیستانی هم در حال از بین رفتن است. در آلبومی که مشغول اجراش هستم، روی این دو موضوع مهم کار می‌کنم و شما در این پروژه، پرفورمنس و اینستالیشن و موزیک را باهم روی صحنه تجربه می‌کنید. مطمئنم موزیک می‌تواند فرهنگ یک جامعه را تغییر دهد، جامعه‌ای که سال‌ها محدود بوده است.

تصویر ۳: هورا میرشکاری، محدودیت، ۲۰۲۰، در سنت بریاک سور مر، فرانسه.

- **امیربیگی:** در صورت امکان دلیل مهاجرت خود را توضیح دهید. آیا محدودیت‌های جاری برای زنان در تصمیم شما تأثیرگذار بوده است؟

- **میرشکاری:** قطعاً محدودیت‌ها اولین دلیل

بزرگ شده‌ام و دیده‌ام پس حس و درک خودم از وجودم با توجه به شناختی که دارم بی‌شک عمیق است و بدن زن در آثارم متأثر از همین موضوع است. چگونه می‌توان زیبایی را در زن جستجو کرد، چگونه می‌توان خوب دید، این‌ها تجربه‌های من در ایران و از زنان جامعه من است؛ زنان در پیکره‌ای از وجود و خلقت و در عمقی از قدرت و زنانگی...

- **امیربیگی:** کمی در ارتباط با صورتک قالب گرفته‌شده‌ای که همه‌جا با خود به همراه دارید صحبت کنید. این پرتره در تلاش است چه چیزی را بیان کند؟

- **میرشکاری:** ماسک نمادی از جامعه‌ی من به‌خصوص زنان و دختران سرزمینم است که همه‌جا با من حضور دارند و با آن‌ها قدرتمندم. حس شجاعتی است از زنان سرزمینم...

تصویر ۲: هورا میرشکاری، ریماک، ۲۰۲۱، فستیوال ریماک (پاله رویال)

- **امیربیگی:** از آنجایی که با رسانه‌های مختلفی چون نقاشی، چیدمان، پرفورمنس و خوانندگی یا به عبارتی در نقش **vocalist** فعالیت می‌کنید؛ چه زمان‌هایی یک شاخه از هنر را برای ایده‌های خود پاسخگو نمی‌بینید؟ و برای بیان این ایده‌ها این انتخاب رسانه چگونه آغاز شده و چه عناصری را در این

موسیقی سیستان و بلوچستان و اقدام به برگزاری کنسرت نموده‌اید؟

- **میرشکاری:** برای من دلیلش این است که وقتی از بیرون به ایران نگاه می‌کنم، می‌بینم چه گوهری را داشتم و نمی‌دانستم و می‌بینم که این گوهر گرانقدر در حال از بین رفتن است. اینجا صدای من پر قدرت‌تر به گوش می‌رسد، چون محدودیتی اطراف من نیست و همه می‌خواهند در نگاه داشتن این فرهنگ غنی به من کمک کنند. در ایران مطمئناً این امکان برای من هرگز نمی‌توانست وجود داشته باشد و هرگز نمی‌توانستم این موضوع را به‌عنوان یک زن که می‌خواهد بخواند و... انجام بدهم.

- **امیربیگی:** تاکنون پیش آمده از تمام اهداف و آرمان‌هایی که در مسیر هنری خود دارید نامید شوید؟ اگر جوابتان مثبت است چه چیزی به شروع مجدد کمک می‌کند؟

- **میرشکاری:** بله هر بار که پیام‌های تهدیدآمیزی می‌شنوم، هر بار که صحنه‌های دردناک در کشورم را می‌بینم، اما همه‌ی این‌ها موقتی است؛ کمی که می‌گذرد برمی‌گردم و می‌بینم که در بهترین حالت ممکن می‌توانم در این زمینه مفید واقع شوم و دوباره شروع می‌کنم.

پی نوشت

1. Cité Internationale des
2. Palais Porte Dorée
3. Aika ensemble

انتخاب من برای مهاجرت بوده، چون اجازه آزادی بیان در موضوعی که به آن می‌پردازم نداشتم و من باید به‌عنوان هنرمندی که بخش اصلی کارش در مورد زنان است، بدون پرده و با جدیت درباره این موضوع حرف بزنم که امکان آن در ایران هرگز وجود ندارد.

- **امیربیگی:** در صورت وجود چه شرایطی به مهاجرت فکر نمی‌کردید؟ حال که در اینجا حضور دارید خود را تا چه حد آزاد می‌بینید؟

- **میرشکاری:** در صورت وجود شرایط اولیه‌ی زیستن، به مهاجرت فکر نمی‌کردم. وقتی شما به‌عنوان هنرمند اثری خلق می‌کنید که در آن مجبور به محدود و سانسور کردن خود می‌شوید، این موضوع امکان خوب زیستن را از شما می‌گیرد. من در ایران مجبور بودم خودم را خفه کنم، آنجا برایم یک زندان بود. اینجا هم آن زندان به‌صورت نامرئی همراهم است، من گاهی کابوس می‌بینم و در مترو از قیافه‌ی آدم‌ها می‌ترسم، اما خوشحالم که به خاطر فقر مالی مجبور نیستم غرورم را بشکنم و هزاران دلیل دیگر که ترجیح می‌دهم اینجا زندگی کنم. فکر می‌کنم اینجا می‌توانم کمی مفیدتر برای مردم سرزمینم باشم، من در سیستان و بلوچستان مجبور بودم مثل خواهرم و دوستانم خودم را خاموش نگه‌دارم، درواقع چاره‌ای نداشتم اما اینجا شرایط فرق می‌کند.

- **امیربیگی:** به نظر تان چرا غالباً افرادی که از ایران مهاجرت می‌کنند، در ارتباط با آداب و فرهنگ ایران به فعالیت می‌پردازند؟ همان‌طور که خود شما هم با بهره‌گیری از